

OTM LARDA TIBBIY BIOLOGIYA FANINI O'QITISHNING DOLZARB MUAMMOLARI.

Valijon Qodirov Abduraxmonovich
Professor. "Kokand university" Andijon filiali
Nabijon Razzakov Alijonovich
Dotsent, "Kokand university" Andijon filiali
Axmadjonov Qudratillo Mashrabboy o'g'li
Assistant. "Kokand university" Andijon filiali

Annotatsiya: Ushbu maqolada biologiya fanini o'qitishning turli metodik usullar bilan o'tib talabalarning bilim va ko'nikmalarini yuqori saviyada oshirishga qaratilgan pedagogic uslublar haqida ma'lumotlar berilgan. Bundan tashqari, tibbiy biologiyani o'qitishda yuzaga kelgan dolzarb muammolar va ularni bartaraf etishda yangicha metodik usullardan foydalanish haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: metodika, tadqiqot, integratsiya, COVID-19, STEM, innovatsiya.

Аннотация: В данной статье представлена информация о методике преподавания биологии с использованием различных методических приемов, направленных на повышение знаний и умений учащихся на высоком уровне. Кроме того, рассмотрены текущие проблемы, возникшие в преподавании медицинской биологии, и новые методы их решения. устраниения приведены сведения по использованию методов.

Ключевые слова: методология, исследования, интеграция, COVID-19, STEM, инновации.

Kirish. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev tantanali marosimdagi nutqida: "Hammamizga ayonki, taraqqiyotning tamal toshi ham, mamlakatni qudratli, millatni buyuk qiladigan kuch ham bu – ilm-fan, ta'lim va tarbiyadir. Ertangi kunimiz, Vatanimizning yorug' istiqboli, birinchi navbatda, ta'lim tizimi va farzandlarimizga berayotgan tarbiyamiz bilan chambarchas bog'liq [1].

Biologiya fanini o'qitishda o'quvchilarning bilish faoliyatini faollashtirish maqsadida darslarda turli o'yinlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Didaktik usullar vositasida darslarni tashkil etish o'quvchilar biologik qonuniyatlar, hodisalar va hayotiy jarayonlarni o'rganish faoliyatini rivojlantiruvchi usullardan biridir. Dars jarayoniga turli xil yondashuv talabalarni erkin fikrlash, mustaqil xulosa chiqarish, muammoli vaziyatlardan chiqa olish qobiliyatini oshiradi, tez javob topish ko'nikmasini rivojlantiradi, ziyrakligini orttiradi. Didaktik usullar yordamida olib borilgan darslarining asosiy maqsadi o'quvchilarning o'quv jarayoniga qiziqishlarini orttirish va bu bilan o'qish samaradorligini oshirishdir [2]. Bu esa ta'lim jarayonida darslarni tashkil etishga qaratilgan bo'lib asosiy e'tibor didaktik va boshqa interfaol usullarga qaratilgan. Samarali o'qitish strategiyalarini qo'llash va dinamik o'quv muhitini qo'llab-quvvatlash orqali talabalarimizni o'zlarining ilmiy va professional harakatlarida muvaffaqiyat qozonishlari uchun kuch berishimiz mumkin [3].

Mustaqil Respublikamizda "Ta'lim to'g'risida", "Respublikada milliy kadrlar tayyorlash" to'g'risidagi qonunlarga asosan, endilikda yoshlarga ta'lim berishning yangi, samarali yo'llari, vositalaridan, yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanishga o'tish vazifalari ko'rsatilgan. Bu ulkan vazifalarni bajarishda umumta'lim, maxsus o'rta va oliy maktablar jamoalari oldida ta'lim berishning yangi, samarali yo'llari, vositalarini ishlab chiqish, uni amaliyotga kiritishdek dolzarb vazifalar turibdi. Undan tashqari, yoshlarimizga faqat fan asoslaridan bilimlar berish bilan cheklanmasdan ularni har tomonlama yetuk, ma'naviy barkamol qilib tarbiyalash zarur [4].

Tabiiy fanlar tizimida ta'lim texnologiyalarini qo'llashning muhim talablardan biri ortiqcha ruhiy va jismoniy kuch sarf etmay, qisqa vaqt ichida yuksak natijalarga erishishdir. Qisqa vaqt orasida muayyan nazariy bilimlarni tahsil oluvchilarga yetkazib berish, ularda ma'lum faoliyat yuzasidan ko'nikma va malakalarni hosil qilish, shuningdek, tahsil oluvchilar faoliyatini nazorat qilish, ular tomonidan egallangan bilim, ko'nikma hamda malakalar darajasini baholash biologiya fani o'qituvchilaridan yuksak pedagogik mahorat hamda ta'lim jarayoniga nisbatan yangicha yondashuvni talab etadi [5].

Metodologiyai. Tadqiqotni yoritishda quyidagi adabiyotlar asosiy manba bo'lib hizmat qildi. A.A.Gorelovning “Konsepsii sovremennogo yestestvoznaniya” va B.D. Komissarovlarning “Metodologicheskie problemi shkolnogo biologicheskogo obrazovaniya.” Asarlarida tadqiqot mavzusi yuzasidan muhim ma'lumotlarni uchratish mumkin. Bundan tashqari, B.L.Farbermanning “Progressivnie pedagogicheskie texnologii” N.S.Sayidaxmedovning “Yangi pedagogik texnologiyalar”, A.Hayitov, N Boymurodovlarning “Ta’limda noan’anaviy darslar va interfaol usullardan foydalanish”,N.N. Azizxo’jaevaning “Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat”, O.M.Mavlonov, S.Najimovaning “Zoologiyaning o’qitish metodlari va texnologiyalari, J.O.Tolipovanning “Biologiya ta’limi texnologiyalari” kabi asarlari ham tadqiqotni yoritishda asosiy manba bo’lib hizmat qildi.

Muhokama. Tibbiy biologiya fani o'qituvchilari oldida turgan ba'zi dolzarb muammolarga quyidagilar kiradi: Texnologiyalar integratsiyasi: Texnologiya simulyatsiyalar, virtual laboratoriyalar va onlayn resurslar orqali biologiya ta'limini yaxshilash uchun ulkan imkoniyatlarni taqdim etsa-da, bu vositalarni o'quv dasturiga samarali integratsiya qilish ba'zi o'qituvchilar uchun qiyin bo'lmoqda.

Tez rivojlanayotgan tadqiqotlarni davom ettirish: Biologiya dinamik soha bo'lib, doimiy ravishda yangi tadqiqot natijalari paydo bo'ladi. O'qituvchilar so'nggi o'zgarishlardan xabardor bo'lish va ularni o'qitishga kiritish uchun kurashishlari zarur.

Fanlararo aloqalarni birlashtirish: biologiya, kimyo, fizika va atrof-muhit fanlari kabi boshqa sohalar bilan o'zaro bog'liqdir. Talabalarga ushbu aloqalarni tushunishga yordam berish ularning o'quv tajribasini boyitishga qaratilgan amaliy dars jarayonlarida mavzuga doir ekspeditsiya va tajribalar o'tkazishni tashkil qilish [6].

Xilma-xillikni rivojlantirish: biologiya ta'limining turli metodik usullar yordamida bo'lishini ta'minlash va turli xil salohiyatga ega bo'lgan talabalar uchun ochiq bo'lishiga zamin yaratadi. STEM sohalarida tenglik va mukammallikni rag'batlantirish uchun juda muhimdir. Bu o'quv dasturiga turli

nuqtai nazarlarni kiritish va barcha talabalar uchun qulay o'quv muhitini yaratishni o'z ichiga olishi kerak.

Ta'lim sohasidagi o'zgarishlarga moslashish: COVID-19 pandemiyasi onlayn va gibridd ta'lim modellarini qabul qilishni tezlashtirdi. Biologiya o'qituvchilari ta'lim sifatini saqlab qolgan holda talabalarni ushbu yangi muhitga samarali jalb qilish uchun o'zlarining o'qitish strategiyalarini moslashtirishlari kerak. Jozibador o'qitish usullari: Talabalarni qiziqtirish uchun turli xil o'qitish strategiyalaridan foydalanish zarur. Ma'ruzalar, guruh muhokamalari, amaliy tadqiqotlar, laboratoriya mashg'ulotlari va multimedia taqdimotlari o'rganishni kuchaytirishga qaratilgan. Tibbiy biologiyaning sog'liqni saqlash amaliyotiga aloqadorligini ko'rsatish uchun haqiqiy hayotdagi klinik misollarni qo'shish zarur.

Tadqiqotlarni qo'shish: Tibbiy biologiya sohasidagi joriy tadqiqot natijalari va yutuqlarini o'qitishingizga integratsiya qilish. Dalillarga asoslangan amaliyotning muhimligini ta'kidlab, talabalarni ilmiy adabiyotlarni tanqidiy baholashga undash.

Tadqiqotlarni qo'shish: Tibbiy biologiya sohasidagi joriy tadqiqot natijalari va yutuqlarini o'qitishga integratsiya qilish. Dalillarga asoslangan amaliyotning muhimligini ta'kidlab, talabalarni ilmiy adabiyotlarni tanqidiy baholashga undash.

Axloqiy mulohazalar: tibbiy biologiya bilan bog'liq axloqiy masalalarni muhokama qiling, masalan: bemorning maxfiyligi, xabardor roziligi va tadqiqotning mas'uliyatli o'tkazilishi. Talabalar orasida kasbiy mas'uliyat hissi va axloqiy ongni tarbiyalash.

Xulosa: Xulosa o'rnida shu ta'kidlash joizki Tabiiy fanlar tizimida ta'lim texnologiyalarini qo'llashning muhim talablardan biri ortiqcha ruhiy va jismoniy kuch sarf etmay, qisqa vaqt ichida yuksak natijalarga erishishdir. Qisqa vaqt orasida muayyan nazariy bilimlarni tahsil oluvchilarga yetkazib berish, ularda ma'lum faoliyat yuzasidan ko'nikma va malakalarni hosil qilish, shuningdek, tahsil oluvchilar faoliyatini nazorat qilish, ular tomonidan egallangan bilim, ko'nikma hamda malakalar darajasini baholash biologiya fani o'qituvchilaridan yuksak

pedagogik mahorat hamda ta'lim jarayoniga nisbatan yangicha yondashuvni talab etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Aliyev Qaxramon Yusupovich "Mustaqil ta'limning tashkil etilishi va uning istiqbollari" (Talqin va tadqiqotlar respublika ilmiy-uslubiy jurnali №5 92-bet 2021)
2. Saidahmedov N. Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiya . T.:2003 yil (52-bet).
3. L.V.Golish, D. M. Fayzullayeva Pedagogik texnologiyalarni loyoxalashtirish va rejalashtirish. O'quv-uslubiy qo'llanma. «Iqtisodiyot» nashr.T.: 2011[46-bet]
4. J.O.Tolipova , A.T.G'ofurov .Biologiya o'qitish metodikasi. T.: 2004 (6-bet).
5. J.O.Tolipova , A.T.G'ofurov Biologiya o'qitish metodikasi. O'quv uslubiy qo'llanma. T.: 2018 (25-bet).
6. P.X Xolikopv , A.Q.Qurbonov,A.O.Daminov, M.V.Tarinova. Tibbiy biologiya va umumiy genetika. T.: 2019 (82-bet)
7. K.Kubakova Biologiya o'qitish metodikasi. Uslubiy qo'llanma.(32-bet) T.: 2018
8. Sulliyeva.S.X, Zokirov.Q.G' Biologiya o'qitish metodikasi o'quv qo'llanma (17-21 bet) T.:2020.
9. Aliyev Qaxramon Yusupovich "Mustaqil ta'limning tashkil etilishi va uning istiqbollari" Talqin va tadqiqotlar respublika ilmiy-uslubiy jurnali T.:2021 №5(95-bet).
10. D.R.Iminova Biologiya darslarida o'yinli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish.T.:2020 (19-20 betlar).
11. Dovudova Hayitgul Nishonovna Biologiya fanining yutuqlari, zamonaviy ta'limning dolzarb muammolari "talqin va tadqiqot " ilmiy uslubiy jurnal.2022 (28-32 – betlar).